

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ СЛІДІВ ЗАПАХУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Злочини проти авторитету органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності, спрямовані проти законного порядку виконання працівником правоохоронного органу службових обов'язків, виражаються у посяганнях на життя, здоров'я, майно працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей тощо. Тому організація розслідування таких злочинів обумовлена важливістю для людини, суспільства, держави реалізації тих обов'язків, які покладені на правоохоронні органи. Крім цього, сьогодні такі злочини поширені по всій території України, вчиняються вони часто та мають значну кількість слідів, що дозволяє встановлювати ознаки та обставини їх вчинення. Особливе місце серед таких слідів, займають сліди запаху.

Для підвищення ефективності слідчих дій, спрямованих на виявлення запахових слідів, особа, яка здійснює розслідування, а також спеціаліст, повинні мати знання і навички роботи з запаховими слідами людини. Однак нерідко практичні працівники або нехтують отриманими знаннями, або не вміють ними користуватися, або взагалі їх не мають. Виявляючи сліди рук, ніг (взуття), волосся чи крові припустимого злочинця, багато слідчих вчиняють відповідно до традиційних в криміналістиці уявлень про сліди людини, а тому не використовують всю повноту криміналістично значимої інформації, що міститься в слідах, зокрема запахових. Тому, перш ніж приступити до збирання слідів запаху, необхідно за допомогою розумового моделювання механізму події злочину визначити можливі запахоносії і скласти уявний план порядку збирання слідів запаху.

Насамперед, виключається участь однієї особи в збиранні стартових запахоносіїв, по-перше, з місця події, по-друге, порівняльних, контрольних та інших експертних зразків запаху. Якщо цієї вимоги не дотримуватися, то можливе навіть неконтрольоване занесення запаху особи, яка працює зі слідами запаху, на первинні або похідні запахоносії, що надалі може обумовити помилковий напрямок

© Гусева В. О., 2016

го, можливі два варіанти збирання слідів запаху людини. Слідчий збирає в ході процесуальної дії ймовірні запахоносії (можливо, і зразки запаху осіб, які піддаються перевірці) самостійно або залучає до цієї роботи спеціаліста в порядку ст. 71 КПК України - найбільш доцільно, експерта - одоролога, який вже не бере участі в подальшому експертному дослідженні цих запахоносіїв.

Якщо слідчий не має навичок збирання слідів, або він не має можливості залучити до роботи відповідного спеціаліста, або умови не сприяють якісному проведенню такої роботи (дощ, вітер, мороз тощо), то доцільно провести збирання лише ймовірних первинних запахоносіїв, які є джерелом сукупного індивідуального запаху людини. В даному випадку обов'язкове детальне документування процесу збирання та проведення іншої роботи зі слідами чи зразками запаху людини, належне їх упакування, навіть якщо ними є досить стійкі первинні джерела запаху: одяг чи взуття особи, яка піддається перевірці, інші предмети постійного носіння тощо. У процесі збирання слідів чи зразків запаху людини необхідно дотримуватися загальних правил роботи з мікрооб'єктами, ультрамікрооб'єктами, а також спеціальних - стосовно збирання саме слідів запаху людини. Так, кількість осіб, які беруть участь у збиранні слідів запаху людини, повинна бути зведена до мінімуму. Безпосередньо із запахоносієм повинен працювати лише слідчий чи спеціаліст (експерт - одоролог), а іншим учасникам слідчої дії краще знаходитися на тому місці, яке визначить слідчий (при наявності спеціаліста - за згодою з ним). Причому місцезнаходження учасників повинно забезпечувати достатню для них можливість стежити за діями суб'єктів збирання слідів запаху і, разом з тим, виключати занесення ними будь - яких запахових перешкод. Крім цього, особи, які беруть участь у слідчих діях такого роду, не повинні виділяти різкі побутові, професійні чи інші фонові запахи: косметики, спиртного, паливно-мастильних матеріалів тощо.

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень, передбачених ст.ст. 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 352, 353 КК України по яким вилучалися запахові сліди людини, показав, що найбільша кількість запахових слідів вилучається: зі зброя вчинення злочину (відрізок шнура, рукоять ножа, ручка пістолета, ремені від зброї, цвяхи та ін.); з одягу, вилучають як у потерпілого, так і у підозрюваного (рукавички, пояс з тканини, нижня білизна, шапка, кашне, светр, черевики та ін.), а також з місць скоєння злочину (дверні ручки, обривки рукавичок, маски, кишенькові часи та ін.). При огляді місця події потрібно враховувати, що запахові сліди можуть бути залишені злочинцем не тільки в центрі місця події (де його перебування зазвичай обмежене часом і де він старанно знищує докази), але і при підході до нього (недопалок, знаряддя злочину); в місці очікування зручного моменту для вчинення злочину (втоптаний ґрунт, загублений предмет) або при втечі з місця події (втрачена рукавичка, викинуті предмети одягу, сліди крові на перилах, сходах тощо). Нерідко зброю, інші предмети - запахоносії, злочинець викидає в сторону, у вікно або ховає в прихованих місцях. Більш придатними для ідентифікації вважаються запахові сліди, залишені злочинцем разом зі своїми слідами крові та особистими речами.

При проведенні слідчих дій робота із запаховими слідами здійснюється за загальними правилами, з урахуванням особливостей вилучення пахучих речовин людини. До таких особливостей відносяться: створення умов, які забезпечують максимальну збереженість запахових; обмежене число учасників слідчо-оперативної групи; дотримання правил поведінки й пересування, виключаючи можливість руйнування слідів, чи їх забруднення сторонніми пахучими речовинами (учасники огляду повинні в межах відведеної ділянки, пересуватися лише з дозволу керівника огляду, не курити тощо); суворая черговість пошуку і вилучення запахових слідів.

Отримано 10.12.2016